

Curiositats i tradicions mallorquines por Gaspar Valero, HISTORIADOR

El comte d'Aiamans, Domingo Tous i el paisatge de la comarca d'Artà

Josep Togores i Sanglada (Palma, 1767-1831), comte d'Aiamans, fou un aristòcrata il·lustrat i liberal, escriptor i propietari rural, que es dedica a l'excursionisme per plaer, per autèntic esport; així ens ho confirma una composició poètica de Domingo Tous dedicada al comte. El poema, estudiat per Joan Mas i Vives, evoca els períodes de residència del comte d'Aiamans a les seves finques d'Artà durant els anys 1827-28, estades que en certa manera s'han de considerar forçades, a manera d'exili interior, amb motiu de les idees liberals del comte, enfrontat amb el poder absolutista de l'època. La composició ens confirma el caràcter enèrgic i empenedor d'un Josep de Togores aleshores ja madur, però que encara es dedica a pujar aspres muntanyes, sempre incansable. També refereix com s'etziba dins la cova d'Artà, fins a perdre el sol de vista: «I com si jove tu tornasses sempre / enguany tornares per veure les obres / que en tantes sobres la naturalesa / assí nos pinta. / Vens com un rayo, puges les muntanyes, no necessites de covalcadura / per més asprura tenguen les garrigues / i mala petja. / Vas a n'Aniana, vas per la vorera / del mar terrible i a la cova arribes. / Dedins t'etzibas, perds el sol de vista / i res t'espan-ta...». Aquests versos, contundents, podrien servir de lema dels elitistes excursionistes mallorquins del primer terç de segle XIX.

Domingo Tous Massanet (Artà 1779-1854) ingressà al convent franciscà d'Artà el 1796. Poc abans de 1826 entrà al servei del comte d'Aiamans, Josep de Togores.

Tous és autor d'una obra poètica culta, que el comte d'Aiamans era el primer a llegir. Pel que fa al tractament del paisatge, segons Jaume Guiscafrè, «el tòpic del *locus amoenus* apareix com a motiu principal a tres poemes. En cada cas, però, l'autor el concreta en un indret diferent. A «Anacreòntica al bosc de Son Jordi» es tracta de la possessió serverina de Son Jordi, propietat de Josep de Togores, dins el bosc de la qual, ens conta el poema, decideix establir-se la deessa Diana, enlluernada per la situació geogràfica en què es troba, per la varietat de la vegetació que hi ha i per la bellesa paisatgística que té. El fragment en què Diana decideix quedar a Son Jordi diu així: «dins el bosc de Son Jordi / resol quedar, contenta. / aquí és lloc a propòsit / -deia molt satisfeta- / i agradables estones / hei puc passar jò sempre. / Bon clima, bona vista, / mir al mar i a darrera, / molt arbres, molta caça, / moltes fonts: terra bella!»

Coves d'Artà (Capdepera).

El poema de Tous titulat «A l'estany de la Torre» se situa a la desembocadura del torrent de Canyamel, a la platja i gairebé davall les coves d'Artà. La composició és un interessant testimoni d'una de les fórmules més conegudes de l'incipient excursionisme de principis de segle XIX, la combinació de la visita a les coves d'Artà i del gaudi dels voltants de la platja de Canyamel, un indret idíl·lic que servia de marc per a menjar i fer festa; un topònim encara viu, es Pins de ses Vegues, recorda aquestes festes: «De les viles veïnades / van moltes a l'ermita, / per veure aquella cova / i a tu també et visiten. / ... mengen, beuen i riuen / ... los estrangers t'alaben / com lo millor de la isla».